

EKONOMİK İŞBİRLİĞİ VE KALKINMA ÖRGÜTÜ ÜLKELERİNDE SENDİKA YOĞUNLUĞU-İŞSİZLİK İLİŞKİSİ

Arş. Gör. Mehmet Atilla GÜLER

Gazi Üniversitesi İİBF,

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Arş. Gör. Zümre ÖZDEMİR GÜLER

Gazi Üniversitesi Fen Fakültesi,

İstatistik Bölümü

ÖZET

İşsizlik, çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri alanında yapılan çalışmalarda en çok tartışılan kavramlardan biridir. Gelişmişlik düzeyine bakılmaksızın hemen her ülkede işsizliğin tanımlanmasının ve gerekçelerinin açıklanmasının farklı yöntemleri vardır. Bununla birlikte bu yöntemler genellikle Uluslararası Çalışma Örgütü'nün işsizlik yaklaşımını esas alır. İşsizlik ile benzer şekilde sendika yoğunluğu da çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri için önemli kavramlardan bir diğeridir. Bu çalışmada Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü veritabanından sağlanan ve yoğunluğu 1970-2015 yıllarını kapsayan veriler üzerinden doğrusal regresyon analizi yöntemi kullanılarak OECD ülkelerinde sendika yoğunluğunun işsizlik üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Sendika yoğunluğu, işsizlik, OECD ülkeleri, doğrusal regresyon analizi

THE RELATION BETWEEN TRADE UNION DENSITY AND UNEMPLOYMENT IN THE ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT COUNTRIES

ABSTRACT

Unemployment is one of the most debated concepts in studies in the field of labour economics and industrial relations. Regardless of the level of development, there are different paths of defining and assessing the justifications of unemployment almost every country. However, these paths are generally based on the International Labour Organization's unemployment approach.

Similar to unemployment, trade union density is also another important concept for labor economics and industrial relations. In this study, we examined the effect of trade union density on the unemployment using the data which obtained from Organization for Economic Co-Operation and Development database and most of them covering the years between 1970-2014, in the OECD countries with using linear regression analysis.

Keywords: Trade union density, unemployment, OECD countries, linear regression analysis

GİRİŞ

İşsizlik, gelir dağılımında adaletsizlik ve yoksulluk ile birlikte küresel düzeyde tüm ülkelerin çözmeye çalıştıkları sorunların başında gelir. Gerek ekonomik, gerek sosyal ve gerekse de siyasal tartışmaların çoğunun konusunu oluşturan işsizlik, gelişmişlik düzeyine bakılmaksızın hemen her ülkede gündemini sürekli olarak koruyan konulardan biridir ve bu nedenle çalışma ekonomisi alanında yapılan çalışmalarda en sık kullanılan değişkenlerden biri işsizlik oranıdır. Öte yandan Ekonomik İşbirliği ve Kalınma Örgütü (OECD) tarafından yayınlanan sendika yoğunluğuna ilişkin veriler ise endüstri ilişkilerinin taraflarından sendikalar konusunda uluslararası düzeyde yayınlanan en önemli veri kaynağını oluşturur. Bu çalışmada, işgücü piyasasının yapısının ve bu piyasadaki ilişkilerin çözümlenmesi bakımından kritik öneme sahip iki kavramdan sendika yoğunluğunun OECD ülkelerinde işsizlik üzerindeki etkisi çözümlenecektir. Yapılan çalışma, Mehmet ve Kılıç'ın yaklaşımına atıfla (2009: 3), çalışma ekonomisinin “modern” yahut “yeni” olarak tanımlanan analitik yaklaşımına uygun bir örnektir. Bu sınıflandırmaya göre çalışma ekonomisi disiplini içerisinde genel olarak iki yaklaşım vardır. Bunlardan ilkinin oluşturan ve “eski” ya da “geleneksel” olarak adlandırılan yaklaşım, tarihsel ve oldukça ayrıntılı bir kavramsallaştırmayı ifade eder. Geleneksel yaklaşım, endüstri ilişkileri sistemi içerisinde bulunan kurumsal yapıların ve bunların işleyişi ve etkileşimleriyle ilgilenir. Öte yandan modern yaklaşım ise işgücü piyasasıyla ilgili konu ve problemlerde iktisat teorisinin araç ve tekniklerini uygulamayı hedefler. Dolayısıyla bu yaklaşım analitik ve deneyseldir.

1. İŞSİZLİK KAVRAMI

İşsizlik, ulusal ve uluslararası düzeyde farklı şekillerde tanımlanabilen bir kavramdır. Bununla birlikte ulusal tanımlamaların büyük bir bölümü, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından yapılan kavramsallaştırmayı esas alır. 1982 yılında düzenlenen 13.Uluslararası Çalışma İstatistikçileri Konferansında yapılan çalışmaya göre işsizlik şu üç unsur ekseninde şekillenmektedir:

- Referans dönemi içerisinde çalışmama; bir başka deyişle ücretli olarak istihdam edilmeme veya serbest meslek sahibi olmama
- Çalışmaya hazır olma; referans dönemince ücretli istihdam veya kendi hesabına çalışmak için uygun olma
- İş arama; ücretli istihdam veya kendi hesabına çalışmak için referans döneminde belli adımlar atmış olma

Yukarıda sıralanan unsurlar kamusal veya özel istihdamın her ikisi için de geçerlidir. İşverenlere başvuru, işyerlerine, tarım işletmelerine ve fabrikalara yapılan başvurular, gazetelere ilan vermek veya verilen ilanları cevaplamak, arkadaş veya akrabalarından yardım istemek, kendi işini kurmak için düzenleme yapmak, izin ve lisans başvurusunda bulunmak vb. iş arama kapsamında değerlendirilir.¹

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), ILO'nun tanımından hareketle işsizliği şu şekilde tanımlar: "Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kar karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm kişiler işsiz nüfusa dahildirler."²

Ülkeler, genellikle hanehalkı araştırmalarının sonuçlarına göre istihdam ve işsizlik için istatistiksel ölçütler oluştururlar. Bu istatistikleri sağlayan anketlerin birçoğu, işsizler ile işgücü dışında bulunanların iş arama temelinde ayırt edilmesine dayanır. Ankete cevap veren kişi, yalnızca referans süresinde iş arayışında bulunursa işsiz sayılır. Öte yandan aktif arama ve yardım istenen reklamları tarama gibi pasif faaliyetler sırasında kimi zaman daha kapsamlı bir ayrıma gidilebilmektedir. Örneğin Kanada'da işsizler, pasif ve aktif iş arayanlardan oluşurken ABD için yalnızca ikincisi geçerlidir (Jacobsen ve Skillman, 2004: 491-492).

İşsizliğin analitik düzeyde ölçülmesini sağlayan araç işsizlik oranıdır. Belirli bir ekonomideki işsizliğin şiddetinin standart göstergesi olan işsizlik oranı, işsiz çalışanların toplam işgücüne oranıyla hesaplanır. Burada toplam işgü-

1 <http://laborsta.ilo.org/applv8/data/iloce.pdf> Erişim Tarihi: 01.03.2017.

2 http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html Erişim Tarihi: 01.03.2017.

cünden kastedilen istihdam edilen ya da işsiz olan ekonomideki toplam çalışan sayısıdır (Jacobsen ve Skillman, 2004: 491; Lordoğlu ve Özkaplan, 2007: 67; Biçerli, 2011: 431).

Toplam işgücü içerisinde işsizlerin görece ağırlığını gösteren işsizlik oranı aynı zamanda makroekonomik istikrar bakımından da en önemli göstergelerden biridir. İşsizlik oranında yaşanacak artış, diğer makroekonomik göstergelerle birlikte değerlendirildiğinde ekonomide bir daralmayı, bu durumun tersi işle genişlemeyi temsil eder. Üretim-istihdam ilişkisi bağlamında incelendiğinde işsizlik oranlarındaki artış, açık iş sayısında bir düşüşü ve/veya istihdam olanaklarında bir daralma anlamına gelebilir. Ancak bu saptama yalnızca ortalama işsizlik oranları için söz konusu olabilir. İşsizlik oranı, kadın-erkek ve kıır-kent ayrımında, eğitim düzeyi ve yaş gruplarında farklılaşabilir. Bu farklılıklara dair yapılacak bir analiz, işgücü piyasasının yapısına dair temel görünümleri somutlaştıracaktır (Lordoğlu ve Özkaplan, 2007: 67).

ILO, işsizlik oranı konusunda yapılan araştırmalarda dört ana kaynağa başvurulduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilki, işgücü örneklem araştırmalarıdır (BA). Bu araştırmalarda kullanılan anketler aracılığıyla işsizlik konusunda kapsamlı istatistikler üretilmektedir. BA verileri, ilk kez iş arayan kişiler başta olmak üzere diğer yöntemlerle sağlanan işsizlik istatistiklerine dahil olmayan kişileri içermektedir. Bu tür istatistikler için kullanılan işsizlik tanımı, uluslararası standartlarla yakından ilişkilidir ve bunlar, diğer kaynaklardan elde edilen istatistiklerle karşılaştırılabilir niteliktedir. Anketler sonucu elde edilen işsizlik oranları genellikle tahmini işsiz sayısı ile aynı anketlerden türetilen toplam istihdam edilenlere ve işsizlerin sayısına karşılaştırılarak hesaplandığından daha güvenilirdir. ILO'nun işsizlik hesaplamaları konusunda dikkat çektiği ikinci kaynak resmi tahminlerdir (E). Bu istatistikler, ulusal otoriteler tarafından sağlanan resmi tahminlerdir ve burada genellikle burada açıklanan diğer kaynaklardan bir veya daha fazlasından elde edilen birleşik bilgilere dayanırlar. Dünya genelinde diğer ülkelerdeki işgücü anketlerinin varlığının artması nedeniyle bu kaynağın yaygınlığı gün geçtikçe azalmaktadır. İşsizlik araştırmalarında başvuru olan üçüncü kaynak sosyal sigorta istatistikleridir (FA). Bu kaynaktan gelen istatistikler, zorunlu işsizlik sigortası şemalarının kayıtlarından çıkartılır. İşsizlik sigortası şemaları, ücretli çalışanların maaşlı çalışanlar veya sadece ücretli çalışanlarla ilgili geniş bir kapsama alanına sahiptir. Bu yöntemde işsizlik oranı, sigorta yardımlarından yararlananların sayısı ile sigorta kapsamındaki toplam sigortalıların sayısı karşılaştırılarak hesaplanır. Rapor edilen işsiz sayısının ve yüzdesinin, bu tip bir kaynaktan olan ülkelerde-

ki işsizliğin genel seviyesini temsil etmesi olanaksız olmasa da oldukça güçtür. Analizlerde başvurulan son kaynak ise istihdam bürosu istatistikleridir (FB). Bu istatistikler, her ayın sonunda kayıt defterine giren iş arayan kişilerin sayısına işaret eder ve işsizlere ek olarak, greve katılan işçiler veya geçici olarak çalışamayan kişiler ile işsizlik yardımları kapsamında olan kişileri içerebilir. Ancak anılan istatistikler, halihazırda istihdamda olan ve kayıtlı işsiz olarak kapsama alınan kişileri içermez.³

İşsizlik oranlarının hesaplanmasına dair sorunlar, işgücü piyasasına dair değerlendirmelerde en çok tartışılan alanlardan birini oluşturur. İstatistiklerin eleştirilmesinin temel gerekçesi, ev kadınları ve evde çalışanlar gibi oldukça geniş bir kesimin üretken hizmetlerde bulunmalarına rağmen işgücü piyasasında emek-sermaye ilişkisi içerisinde tanımlanmadıkları için istatistiklerde yer almamalarıdır. Örneklendirmek gerekirse, çocuk bakım evinde çalışan bir kişi istihdamda kabul edilirken aynı işi evde kendi çocuklarına bakarak gerçekleştiren bir anne aynı şekilde değerlendirilmez. İstatistiklerin eleştirildiği bir başka alan “rezervasyon ücreti” ve “gücenmiş işçi” kavramlarıdır. Rezervasyon ücreti, yüksek ücretli sektörlerden ayrılan ve bu nedenle ücret beklentileri yüksek olan işçilerin bu beklentiye uygun iş bulamamaları durumunda iş aramaktan vazgeçmeleriyle açıklanır. Gücenmiş işçiler olarak bilinen bu tür işçiler “işgücünde olmayanlar” kısmında yer aldıklarından işsizlik oranının hesaplanmasında dikkate alınmazlar. Kimi iktisatçılar, bu gruptaki işçilerin gizli işsizliğin belli bir bölümünü oluşturmaları nedeniyle işsizlik oranı içerisinde değerlendirilmeleri gerektiğini savunurlar (Biçerli, 2011: 431).

İşsizliğin yalnızca kavramsal düzeyde açıklanması ve işsizlik oranının anlamının serimlenmesi gerekli ancak tek başına yeterli değildir. Bunun yanında, işsizliğin ne anlama geldiğinin tam olarak anlaşılması adına, işsizlik türlerinin de açıklanması gerekir. Lordoğlu ve Özkaplan’ın da belirttiği gibi (2007: 381) işsizliğin genel tanımı, kavramın çerçevesini belirlese de ayrıntıda kalan birçok noktayı kavramak bakımından anlamlı değildir. Sonuçları itibarıyla birbirine benzeyen bir kavram nedenlerine göre incelendiğinde ortaya farklı açıklama eksenlerinin çıkması kaçınılmazdır. Bu noktada işsizlik türlerini öne çıkaran Lordoğlu ve Özkaplan bu türleri şu şekilde sıralarlar: arızı (friksiyonel) işsizlik, konjonktürel (devri) işsizlik, yapısal (bünyevi) işsizlik, mevsimlik işsizlik ve gizli işsizlik. Öte yandan Biçerli (2011: 438-439), işsizlik türlerini gizli ve açık olmak üzere iki genel gruba ayırır. Buna göre açık işsizlik istatistiksel bir

3 http://www.ilo.org/ilostat-files/Documents/description_UR_EN.pdf Erişim Tarihi: 01.03.2017.

kavram iken gizli işsizlik ise analitik bir kavramdır. Mehmet ve Kılıç (2009: 17-18) ise işsizlik türlerini geçici işsizlik, yapısal işsizlik ve konjonktürel işsizlik olmak üzere üç başlıkta ele alırlar. ⁴

2. SENDİKA YOĞUNLUĞU KAVRAMI

İşçi sendikaları, işgücü piyasalarını düzenleyen endüstri ilişkilerinin taraflarından biridir. Sendikalar, amaçlarını ve işlevlerini toplu iş sözleşmeleriyle yerine getirmek suretiyle işçilerle işverenler arasında güç dengesinin kurulma-

4 Literatürde farklı şekillerde sınıflandırılan işsizlik türlerini şu şekilde özetlemek mümkündür. *Arızı (Frikسیونel) İşsizlik*: Arızı işsizlik, işgücü piyasasında herhangi bir maliyete katlanılmaksızın bilgi sağlandığı varsayımına dayanır. Bu durumda, boş işler ve o işlerle ilgili olarak ücretler konusunda iş arayanlar tam bilgi sahibi değildir. İşsizler, zamanlarını büyük ölçüde iş aramaya yöneltirler. Bunun yanında iş ararken işin nitelikleri ve ücretler konusunda bilgi sahibi olmaya çalışılacaktır. Benzer şekilde işverenler de işgücü piyasasında mevcut bilgiler ve verimlilik konusunda bilgi sahibi olmak için uğraşacaklardır. İşgücü, iş arama süresi içinde işsiz kalıyorsa arızı işsizlik durumu ortaya çıkacaktır. Bu nedenle arızı işsizlik genellikle kısa süredir. (Lordoğlu ve Özkaplan, 2007: 381). *Konjonktürel (Devri) İşsizlik*: Konjonktür, bir ülkenin ekonomik durumunu belirli bir dönemde açıklayan unsurların bütünü olarak tanımlanır. Bu dönemlerde ortaya çıkan işsizlik türü, iki önemli sorunun varlığını ortaya koyar. Bunlardan ilki, üretim ve yatırımlarda artış olmasına rağmen toplam talepteki yetersizlik iken ikincisi ise ilkinin bağlı olarak ekonominin dönemsel bir genişleme ve daralma içine girmesidir (Lordoğlu ve Özkaplan, 2007: 387; Mehmet ve Kılıç, 2009: 18). *Mevsimlik İşsizlik*: Mevsimlik işsizlik, gelişmekte olan ülkelerin sıklıkla karşılaştıkları ve çözümü için uğraş verdikleri bir işsizlik türüdür. Bu işsizlik türü, gelişen tarımsal ekonomilerin yanı sıra, gelişmiş ülkelerde de sezonluk veya dönemlik olarak yaşanabilir (Lordoğlu ve Özkaplan, 2007: 386). *Yapısal İşsizlik*: Yapısal işsizlik, ekonominin ya da genel olarak ülkedeki üretim modelinin ihtiyaç duyduğu nitelikteki işgücünün işgücü piyasasında bulunmamasından kaynaklanır (Mehmet ve Kılıç, 2009: 18). *Gizli İşsizlik*: Gizli işsizliği somutlaştıran temel unsurlar gelir düzeyinin düşüklüğü, becerilerin tam olarak kullanılamayacağı ve düşük verimlilik biçiminde sıralanır. Buna göre herhangi bir üretim alanında işgücünün bir kısmı üretimden çekildiğinde üretimde kayda değer bir azalma yaşanmıyorsa gizli işsizlik söz konusudur. Gizli işsizlik, işçilerin üretime katkılarının en düşük olduğu, bir başka deyişle marjinal verimliliklerinin sıfır veya sıfıra yakın olduğu tarım sektöründe ve kamu işletmelerinde sıklıkla rastlanan bir durumdur (Biçerli, 2011: 438). Mehmet ve Kılıç ayrıca (2009: 18) bu işsizlik türlerinin yanında doğal işsizliğin de doğrudan bir işsizlik türü olmamakla birlikte bu alanda değinilmesi gereken bir kavram olduğunu belirtirler. İşgücü piyasasında etkinliğin ölçülmesinde kullanılan teorik bir araç olan doğal işsizlik, geçici, yapısal ve konjonktürel faktörlerin varlığı nedeniyle işgücü piyasasında yüzde yüz istihdam sağlanmasının mümkün olmadığı durumlarda var olan ve genellikle toplam işgücünün %5'i olarak kabul edilen durumdur.

sında rol oynayan evrensel kurumlardır. İşçi sendikaları ayrıca, endüstri ilişkileri sisteminin gelişiminin de temel kaynağını oluştururlar (Topalhan, 2015: 63).

Sendikaların amacı, üyelerinin yaşam standartlarını ve istihdam düzeylerini korumaktır. Bu noktada sendikal tercihlerin başarıya ulaşması aynı zamanda gerçekleşemeyebileceği belirtilmelidir. Ücretlerin yükselmesi işverenler için maliyet unsuru olduğundan bu dönemlerde istihdam düşümlere ve işten çıkarmalara rastlanması olasıdır. Bunun aksinin gerçekleşmesi, istihdamın artması için sendikalar üyelerinin verimliliklerini yükseltmeye çalışarak daha çok sayıda üyelerinin iş bulmasını kolaylaştırmayı hedeflerler. Bu temel amaçların dışında sendikal hareketin toplumsal ve politik açıdan farklı işlevleri de bulunmaktadır. Bu bağlamda bir ülkede ücretli çalışanların ve sosyal güvenceden yararlananların artışı için verilecek mücadele noktasında sendikalara önemli bir rol düşmektedir (Lordoğlu ve Özkaplan, 2007: 299).

Sendikalar, işgücü piyasasındaki ilişkilerin ana taraflarından biri olarak bu alandaki tartışmaların merkezinde yer alırlar. İşçilerin faydalarını, firmaların da karlarını maksimize etmel girişimleri gibi sendikalar da üyelerinin refahını artırmak amacıyla çeşitli seçenekler arasında yaptıkları tercihlerle tartışılırlar. Bu anlamda sendikaların işgücü piyasasındaki etkisi geleneksel olarak işçi-işveren ilişkilerini düzenleyen politik ve kurumsal çerçevenin yanında sendikaları greve yol açabilecek ücret artışı taleplerinde bulunmayla birlikte değerlendirilmelidir (Borjas, 2015: 485).

Sendika üyeliği, sendikaların gücünün değerlendirilmesi noktasında başvuru araçlarının başında gelir. Bu anlamda sendika üyeliği, karşılaştırılabilir şekilde tanımlanıp ölçüldüğünde, sendikaların durumunun zaman içerisinde nasıl değiştiğini ve bu değişimin ülkeler, sektörler ve toplumsal gruplar arasında nasıl farklılaştığını görmek için kullanılır. Sendika yoğunluğunda büyük değişimlerin gözlenmesi, sendikalaşmanın ekonomik, sosyal, siyasal veya hukuksal ortamında önemli değişikliklerin yaşandığı anlamına gelir. Bu bağlamda sendika yoğunluğuna ilişkin veriler endüstri ilişkileri araştırmaları için yararlı bir karşılaştırma göstergesi sağlar (Visser, 2006: 38).

OECD tarafından yayınlanan sendika yoğunluğuna ilişkin veriler uluslararası karşılaştırmalı analizlerde en çok kullanılan araçlardandır. OECD'nin anahtar ekonomik göstergelerinden biri olan sendika yoğunluğu, sendikalaşma oranıyla karıştırılsa da tam olarak aynı şeyi ifade etmez. Gerçekten sendikalaşma oranından farklı olarak sendika yoğunluğu, OECD işgücü istatistikleri

inde ücretli ve maaşlı olanlar içerisinde toplam sendikalı sayısının ücretli ve maaşlıların toplamına bölünmesiyle elde edilen oranı verir. Yoğunluk; anket verileri, mümkün olan her yerde, yönetsel-idari veriler hesaplanarak elde edilir. Sendika yoğunluğunun hesaplanmasında, aktif olmayan nüfus, serbest ve kendini hesabına çalışan işverenlere ilişkin veriler kapsam dışı bırakılır.⁵

Sendika yoğunluğuna ilişkin oranlar, OECD uzmanları ve akademisyen Jan Visser tarafından yapılan ortak bir çalışmayla sendikaların kurumsal özellikleri, ücret düzenlemeleri, devlet müdahaleleri ve toplumsal anlaşmalara ilişkin 1960-2014 yılları arası dönemi kapsayan ICTWSS veritabanı aracılığıyla hesaplanmaktadır.⁶

Sendika yoğunluğu verilerinde ikili bir ayrıma gidilmektedir. Bunlardan ilki olan yönetsel-idari veriler üye ülkelerden Meksika dışında kalanların tamamı için geçerlidir. Günümüzde bu alandaki veriler yoğunlukla ülkenin ulusal istatistik kurumundan ya da çalışma bakanlığı vb. kurumlarla ilişkili istatistik ofislerinden temin edilmektedir. Bununla birlikte Belçika, Estonya, Finlandiya, Fransa, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Güney Kore, İspanya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde resmi istatistiklerin yanında sendikalarından sağlanan verilerden de yararlanılmaktadır. Yönetsel-idari verilerin yanında Avustralya, Kanada, Fransa, İrlanda, Meksika, Hollanda, İsveç, Birleşik Krallık ve ABD için anket verileri de mevcuttur. Türkiye için kullanılan yönetsel-idari verilerinse iki kaynağı vardır. Bunlardan ilki, Çelik ve Lordoğlu'nun 2006 tarihli "Türkiye'de Resmi Sendikalaşma İstatistiklerinin Sorunları Üzerine" başlıklı çalışmasıdır. 2007 yılından itibaren ise Çalışma Bakanlığı tarafından toplanan toplu sözleşmelere ilişkin idari veriler üzerinden yapılan tahminler kullanılmaktadır (Visser vd.)

Sendika yoğunluğu oranını hesaplamanın ilk yöntemi tek tek farklı sendikaların yayınlarını kullanmaktır. Bu yayınlar genellikle emekli veya işsiz üyeler hakkında herhangi bir bilgi içermediğinden toplam sendika üyeliğindeki paylar ancak tahmin edilebilir. Fransız sendikaları gibi bazı işçi sendikaları üye istatistiklerini düzenli olarak yayınlamaktadırlar. İtalya'ya ait sendikal istatistikler yalnızca üç büyük örgütü içerirken bu istatistiklerden bağımsız ya da bağlı olmayan birliklere ilişkin veriye ulaşmak mümkün değildir. Bu durumun, toplam sendika üyeliğinin %10 ila %20 oranında düşük hesaplanmasına neden olduğu tahmin edilmektedir. Veri derlemesinin ikinci yöntemi hanehalkı

5 https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=UN_DEN Erişim Tarihi: 22.02.2017.

6 Detaylı bilgi için bakınız: http://www.oecd.org/employment/emp/UnionDensity_Sourcesandmethods.pdf Erişim Tarihi: 22.07.2017.

işgücü anketleridir. Bu yöntem, net birlik yoğunluk oranlarını veya sendikalaşmayı endüstri kollarına, meslek gruplarına, cinsiyete veya diğer işyeri özelliklerine göre hesaplamak ve karşılaştırmak bakımından avantajlıdır. Ancak Anglo-Sakson ülkeleri, Finlandiya ve Almanya detaylı düzeyde tarihsel veriler sunmaktadır. Bu nedenle sendika yoğunluğu analizinde mümkün olduğunca ulusal sendika istatistikleri kullanılarak panel veri yöntemiyle eksik değerler tahmin edilmektedir (Lesch, 2004: 12).

3. YÖNTEM

Çalışmada veri olarak, OECD Key Indicators (KEI) veri tabanından alınan OECD ülkeleri için kaydedilen sendika yoğunluğu ile işsizlik verileri kullanılmıştır. Mümkün olan ülkelerde 1970-2014 yılları arasındaki veriler esas alınmıştır. Çalışmada, STATA 13 Veri Analizi ve İstatistik Yazılımından yararlanılmıştır. Tablo 1’de analizde yer alan OECD ülkelerine ait sendika yoğunluğu ve işsizlik verilerinin zaman aralıkları gösterilmektedir.

OECD ülkelerindeki sendikalaşma yoğunluğunun işsizlik üzerinde etkili olup olmadığını tespit etmeye yönelik olarak, işsizlik oranının bağımlı, sendikalaşma yoğunluğu oranının bağımsız değişken olarak alındığı doğrusal regresyon analizi yöntemi uygulanmıştır. Modelin ve regresyon katsayılarının anlamlılığına %95 güven düzeyi ($\alpha=0.05$) esas alınarak bakılmıştır. Analize ilişkin tablolarda modele ilişkin p olasılıkları, açıklama katsayıları (R^2), regresyon katsayılarının tahminleri ve p olasılık değerleri verilmiştir. $p<0.05$ olan ülkelerin sendika yoğunluğu oranının, işsizlik oranını anlamlı biçimde etkilediği yorumu yapılmış ve bunların gerekçeleri açıklanmıştır. Daha sonra, sendikalaşma yoğunluğunun işsizlik üzerinde etkili olduğu tespit edilen ülkelerde, sendikalaşma yoğunluğunun işsizliğin ne kadarını açıkladığı açıklama katsayısı olan R^2 değerleri yardımı ile incelenmiştir. Son olarak regresyon katsayılarından hareketle sendikalaşma yoğunluğunun işsizlik üzerinde ne yönde ve ne kadar etkisi olduğu gerekçeleriyle çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 1: Analizde Kullanılan OECD Ülkelerine Ait Sendika Yoğunluğu ve İşsizlik Verilerinin Zaman Aralığı

Sıra	Ülkeler	Zaman Aralığı	Sıra	Ülkeler	Zaman Aralığı
1	Avustralya	1970-2014	18	Japonya	1970-2013
2	Avusturya	1970-2013	19	Güney Kore	1970-2012
3	Belçika	1970-2013	20	Lüksemburg	1984-2012
4	Kanada	1970-2014	21	Meksika	1992-2014
5	Şili	1996-2014	22	Hollanda	1970-2013
6	Çek Cumhuriyeti	1994-2013	23	Yeni Zelanda	1970-2014
7	Danimarka	1970-2013	24	Norveç	1970-2013
8	Estonya	1994-2013	25	Polonya	1989-2012
9	Finlandiya	1970-2013	26	Portekiz	1978-2012
10	Fransa	1970-2013	27	Slovakya	1994-2013
11	Almanya	1970-2013	28	Slovenya	1996-2013
12	Yunanistan	1977-2013	29	İspanya	1980-2013
13	Macaristan	1994-2013	30	İsveç	1970-2014
14	İzlanda	1979-2014	31	İsviçre	1970-2014
15	İrlanda	1970-2014	32	Türkiye	1970-2013
16	İsrail	1995-2012	33	Birleşik Krallık	1970-2014
17	İtalya	1970-2013	34	ABD	1970-2014

4. ÇIKTILAR VE YORUMLAR

Bu çalışmada daha önce belirtildiği gibi OECD ülkelerindeki sendika yoğunluğu ve işsizlik oranı arasındaki ilişkiyi fonksiyonel olarak açıklamak ve bu ilişkiyi bir modelle tanımlayabilmek amacıyla her ülke için ayrı ayrı doğrusal regresyon analizi yöntemi uygulanmıştır. Tüm OECD ülkelerine ait analiz sonuçları Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: OECD Ülkelerine Ait Sendikalaşma Oranı ve İşsizlik Oranı Değerlerine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Sıra	Ülkeler	Regresyon Katsayısı	Sabit Katsayı	Modelin p-değeri	Sıra	Ülkeler	Regresyon Katsayısı	Sabit Katsayı	Modelin p-değeri
1	Avustralya	0.271 (0.745)	33.266 (0.000)	0.745	18	Japonya	-4.115 (0.000)	38.490 (0.000)	0.000
2	Avusturya	-7.634 (0.000)	71.757 (0.000)	0.000	19	Güney Kore	-0.420 (0.280)	14.631 (0.000)	0.280
3	Belçika	0.408 (0.016)	47.772 (0.000)	0.016	20	Lüksemburg	-2.950 (0.000)	51.405 (0.000)	0.000
4	Kanada	1.120 (0.000)	22.646 (0.000)	0.000	21	Meksika	-0.779 (0.042)	19.187 (0.000)	0.042
5	Şili	-0.324 (0.081)	16.322 (0.000)	0.081	22	Hollanda	0.095 (0.791)	26.365 (0.000)	0.791
6	Çek Cumhuriyeti	-3.441 (0.020)	47.833 (0.000)	0.020	23	Yeni Zelanda	-3.534 (0.000)	57.163 (0.000)	0.000
7	Danimarka	1.606 (0.000)	62.372 (0.000)	0.000	24	Norveç	0.577 (0.007)	53.567 (0.000)	0.007
8	Estonya	-0.206 (0.785)	16.589 (0.050)	0.785	25	Polonya	-0.117 (0.766)	22.309 (0.000)	0.766
9	Finlandiya	1.312 (0.000)	60.976 (0.000)	0.000	26	Portekiz	0.339 (0.716)	28.771 (0.000)	0.716
10	Fransa	-2.021 (0.000)	27.263 (0.000)	0.000	27	Slovakya	-0.169 (0.890)	31.036 (0.097)	0.890
11	Almanya	-1.157 (0.000)	36.168 (0.000)	0.000	28	Slovenya	-1.976 (0.233)	48.217 (0.000)	0.233
12	Yunanistan	-0.840 (0.000)	38.691 (0.000)	0.000	29	İspanya	0.062 (0.405)	14.154 (0.000)	0.405
13	Macaristan	1.565 (0.319)	9.492 (0.484)	0.319	30	İsveç	-0.011 (0.971)	76.654 (0.000)	0.971
14	İzlanda	1.803 (0.000)	77.793 (0.000)	0.000	31	İsviçre	-1.905 (0.000)	26.410 (0.000)	0.000
15	İrlanda	0.453 (0.185)	41.058 (0.000)	0.185	32	Türkiye	-4.099 (0.000)	63.866 (0.000)	0.000
16	İsrail	1.008 (0.508)	27.611 (0.038)	0.508	33	Birleşik Krallık	0.368 (0.482)	35.591 (0.000)	0.482
17	İtalya	-0.713 (0.057)	46.457 (0.000)	0.057	34	ABD	-0.710 (0.016)	21.637 (0.000)	0.016

Parantez içindeki değerler ilgili sütundaki katsayıya ait p değerlerini göstermektedir.

Tablo 2 incelendiğinde, 17 OECD ülkesinde (Avusturya, Belçika, Kanada, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İzlanda, Japonya, Meksika, Yeni Zelanda, Norveç, İsviçre, Türkiye, ABD) sendika yoğunluğunun işsizlik üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğu (p değerleri 0.05 olarak belirlenen anlam düzeyinden küçük olanlar) görülmekteyken, kalan 17 ülkede ise sendika yoğunluğunun işsizlik üzerinde etkili olduğu söylenemez. Bu noktada ilk olarak sendika yoğunluğunun işsizlik üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı tespit edilen 17 ülkeyi incelemek yerinde olacaktır. Genel bir inceleme yapıldığında bu ülkeler kendi içerisinde yeterli veri bulunmayanlar, işsizlik oranının doğal işsizlik düzeyinde gerçekleştiği ülkeler ve incelenen her iki oranın dalgalı seyir izleyenler olmak üzere üç grupta sınıflandırılmış ve Tablo 3'te gösterilmiştir.⁷

Tablo 3: Sendika Yoğunluğunun İşsizlik Üzerinde Anlamlı Etkisinin Olmadığı Ülkeler⁸

İşsizlik Oranının Doğal İşsizlik Düzeyinde Gerçekleştiği Ülkeler	Güney Kore	Sendika yoğunluğu dönem boyunca %10'lar düzeyinde gerçekleşirken işsizlik Asya Krizini izleyen 1998-1999 yılları dışında doğal işsizliği aşmamıştır.
	Lüksemburg	1984 yılında %53'e olan sendika yoğunluğu 2012'de %32,8'e gerilemiştir. Buna karşın işsizlik oranı 2008 Krizinin ardından gelen yıllar dışında doğal işsizlik düzeyinde seyretmiştir.
	Hollanda	1970'de %36,5 olarak kaydedilen sendika yoğunluğu 2013'te %17,8'e gerilese de işsizlik, kriz kaynaklı dalgalanmalar dışında doğal işsizlik düzeyinde ilerlemiştir.
	İsveç	Dönem boyunca %67'nin altına inmeyen sendika yoğunluğunun karşısında işsizlik 1992 yılına kadar doğal işsizlik düzeyinde gerçekleşmiş, bunun ardından doğal işsizliği çok az geçerek %6-7 düzeyine yerleşmiştir.

⁷ Yeterli veri bulunmayan ülkeler Şili, Estonya, Macaristan, İsrail, Slovenya, Slovakya ve Polonya'dır. Bu ülkeler için geçerli verilerin dönemi Tablo 1'de verildiğinden burada tekrar edilmemiştir.

⁸ Yapılan bu sınıflandırmada belli bir yere oturtulamayan tek örnek İtalya'dır. İtalya'da sendika yoğunluğu verilerinde dönem boyunca kaydedilen kritik artışlara rağmen 1970'de %37 olan bu oran 2013'te de %37,3 olarak kaydedilmiştir. Öte yandan bu ülkede işsizlik oranı ise 2008 Krizinin ardından %12'nin üzerine yerleşmesine rağmen genellikle %8-9 düzeyini aşmamıştır.

	Birleşik Krallık	1970'te %44,8 olan sendika yoğunluğu özellikle 1980'li yıllardaki büyük gerilemenin ardından 2014'te %25,1'e gerilese de işsizlik oranı kriz kaynaklı sapmalar dışında doğal işsizlik oranının hafif üzerinde kaydedilmiştir.
Oranların Dalgalı Seyir İzlediği Ülkeler	Avustralya	1970 yılında %44,2 olan sendika dönem önce artmış, ardından 1980'li yıllardan itibaren azalmaya başlayarak 2014'te %15'e gerilemiştir. Aynı dönemde işsizlik oranı ise önce doğal işsizliği aşmış, ardından %10'u geçmiş, 1998 yılından itibaren düşüşe geçerek %5-6 düzeyinde konumlanmıştır.
	İrlanda	1970-1990 döneminde %50-57 aralığında gidip-gelen sendika yoğunluğu izleyen yıllarda sürekli gerileyerek %27,4'e gerilerken işsizlik oranı dönemin genelinde dalgalı bir seyir izlemiştir.
	Portekiz	1978'de %60,8 olarak kaydedilen sendika yoğunluğu çok büyük bir düşüşle 2012 yılında %18,9'a gerilerken işsizlik oranı ise 2008 Krizinin ardından gelen yıllar dışında %6-8 aralığında gerçekleşmiştir.
	İspanya	Sendika yoğunluğu 1980'de %13,5'ten 2013'te %16,9'a çıkarken işsizlik oranı ise aynı dönemde %26,2'ye yükselmiştir.

Sendika yoğunluğunun işsizlik üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı ülkelerdeki durum kısaca özetlendiğinde yeterli veri bulunmayan ülkeler grubunda Estonya gibi Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasının ardından kurulan örnekler ile yine bu olayın ardından Orta Avrupa bölgesinde kapitalistleşme süreçleri hızlanan Macaristan, Polonya, Slovakya ve Slovenya gibi örneklerin öne çıktığı görülmektedir. Bunun yanında, işsizlik oranının doğal işsizlik düzeyinde gerçekleştiği ülkeler grubunda öne çıkan örnekler ise Güney Kore ve Lüksemburg gibi yüksek nüfusa sahip olmayan ve beşeri sermaye yatırımına yönelen ülkeler ile İsveç, Hollanda ve Birleşik Krallık gibi yüksek refah düzeyine sahip ülkeler dikkati çekmektedir. Son olarak sendika yoğunluğu ya da işsizlik oranlarının dalgalı seyir izlediği ülkeler başlığındaki ülkelerden Portekiz ve İspanya'nın Avrupa ülkeleri içerisinde ekonomik krizlerden en çok etkilenen Güney Avrupa refah rejimine mensup oldukları dikkati çekmektedir. Bu noktada İspanya'da 2015 yılında kaydedilen %22,1'lik işsizlik oranının içinde bulunduğumuz dönemde OECD ülkeleri içerisinde Yunanistan'ın ardından saptanan en yüksek değer olduğunu belirtmek gerekir.

Tablo 4: Sendika Yoğunluğunun İşsizlik Üzerindeki Etkisinin Anlamlı Olduğu Ülkeler

Sendika Yoğunluğunun İşsizliği Negatif Yönde Etkilediği Ülkeler	Avusturya	1970’te %62,8 olan sendika yoğunluğu dönem içinde sürekli olarak azalarak 2013’te %27,8’e gerilerken dönem içerisinde işsizlik oranı %1’den başlayarak sürekli artmış ve %6 düzeyine yerleşmiştir.
	Çek Cumhuriyeti	1994’te %51,5 düzeyinde kaydedilen sendika yoğunluğu 2013 yılında %12,7’ye gerilerken işsizlik oranı ise belirtilen dönemin başında %1-2 düzeyinden sonunda %6-7 düzeyine gelmiştir.
	Fransa	1970 yılında %21,7 olan sendika yoğunluğu büyük bir düşüşle 2013’te %7,7’ye düşmüştür. Bu dönemde 1980’ler boyunca doğal işsizlik aralığında gerçekleşen işsizlik oranı aşama aşama artarak ve kriz dönemlerinde %10’u da aşarak genel olarak %9 düzeyinde konumlanmıştır.
	Almanya	1970’te %32 olan sendika yoğunluğu 2013’te %18,1’e gerilerken aynı dönemde işsizlik önce 1980’lerde doğal işsizliği aşmış, ardından genel olarak artarak %9-10 düzeyine oturmuştur.
	Yunanistan	1977-2013 yıllarını kapsayan sendika yoğunluğu verileri dönemi içerisinde %35,8’den %21,5’e gerilerken işsizlik oranı ise özellikle 2000’li yıllarda %20’leri aşan bir artış göstermiştir.
	Japonya	1970 yılında %35,1 düzeyinde gerçekleşen sendika yoğunluğu sürekli bir gerileme göstererek 2014’te %17,6’ya gerilerken işsizlik oranı ise çoğunlukla %1-2 aralığında kaydedildiği uzun yılların ardından 1997 Asya Krizini takip eden süreçte önce doğal işsizlik düzeyi içerisinde artış göstermiş, bunu takiben %5-6 aralığına yerleşmiştir.
	Meksika	1992’de %22,4 olan sendika yoğunluğu 2014 yılı itibariyle %13,5’e gerilerken işsizlik oranı ise 2000’lere kadar doğal işsizlik düzeyinde seyretmiş, bu dönemden itibaren ise %5-6 düzeyinde konumlanmıştır.

Sendika Yoğunluğunun İşsizliği Negatif Yönde Etkilediği Ülkeler	Yeni Zelanda	1970'te %56,5 düzeyinde kaydedilen sendika yoğunluğu dönem içerisinde çok büyük bir düşüş göstererek 2014'te %18,7'ye düşmüştür. Aynı dönemde işsizlik oranı 1970'ler boyunca %1'in dahi altında kalmasına rağmen 1980'li yıllardan itibaren dalgalı bir seyir izlemiş, 1992-1993 yıllarında %10'u dahi aşmış, ardından doğal işsizlik aralığının üst sınırına gerilese de 2008 Krizinin ardından %6 düzeyine yerleşmiştir.
	İsviçre	Bu ülkede 1970 yılında %24,9 olan sendika yoğunluğu oranı 1980'lerin ortasına kadar sürekli olarak artmışsa da sonraki yıllarda düşüş eğilimi göstererek 2014'te %15,7 olarak kaydedilmiştir. Aynı dönemde işsizlik oranı ise sürekli olarak doğal işsizlik düzeyinde kalmakla birlikte %0,2'den %4'e yükselmiştir.
	Türkiye	1970'te sendika yoğunluğunun %29 olduğu Türkiye'de bu oran 1990 yılına kadar %6'lık bir artış gösterse de ardından sürekli olarak azalmış ve 2013'te %6,3 olarak ölçülmüştür. Buna karşın aynı dönemde çoğunlukla %6-8 aralığında gidip-gelen işsizlik oranı 2001 Krizinin ardından sürekli olarak %10'un üzerinde seyretmiş, 2009'da %14'e yükselmiş ve daha sonra %9-10 düzeyine yerleşmiştir.
	ABD	1970 yılında %27,4 olan sendika yoğunluğunun sürekli olarak gerileyerek %10,7'ye düştüğü ABD'de bu dönemde işsizlik oranı ise 10'ar yıllık dönemlerde önce %7'yi, ardından %8'i aşmış, 1990'ların sonunda ve 2000'lerin başında önce %5-6'lara ve ardından doğal işsizlik düzeyine gerilemiş, 2008 Krizinin ardından ise %8-9 aralığında yüksek bir değer almıştır.

Sendika Yoğunluğunun İşsizliği Pozitif Yönde Etkilediği Ülkeler	Belçika	1970-2014 dönemi boyunca Belçika'da bir yandan sendika yoğunluğu %40'tan %55'e yükselirken işsizlik oranı da doğal işsizlik düzeyinden %8-9'a kadar çıkmıştır.
	Kanada	Dönem içerisinde sendika yoğunluğunun düşük oranda bir azalmayla %31'den %28,4'e gerilediği Kanada'da işsizlik oranı ise özellikle kriz dönemlerinde artarak %6-7 düzeyinde kaydedilmiştir.
	Danimarka	Bu ülkede 1970'te %60,3 olan sendika yoğunluğu dönem boyunca genellikle artarak bir dönem %80'e kadar yükselmiş, 2013 yılında ise %66,8 olarak gözlemlenmiştir. Buna karşılık 1970'lerde %1 düzeyinde gerçekleşen işsizlik oranı belli yıllarda doğal işsizlik oranının altında kalsa da %7 düzeyine yerleşmiştir.
	Finlandiya	Sendika yoğunluğunun 1970'te %51,3 düzeyinde gerçekleştiği Danimarka'da bu oran 2013 yılında %69'a çıkarken işsizlik oranı ise doğal işsizlik düzeyinde kaldığı 1970'lerin ardından %9-10 gibi yüksek sayılabilecek bir düzeyde konumlanmıştır.
	İzlanda	1979'da %67,2 olan sendika yoğunluğunun 2014'te %86,4'e yükseldiği İzlanda'da işsizlik oranı ise 1993-1994 yıllarında görülen %5,3'lük sapmalar bir kenara bırakılırsa 2008 yılına dek sürekli olarak doğal işsizlik düzeyinde kalmıştır. Krizin ardından belli bir dönem (2014'e kadar) doğal işsizliği aşan oran 2015 yılında %4'e düşerek doğal işsizlik aralığına geri dönmüştür.
	Norveç	Bu ülkede 1970'li yıllarda %56,8 olan sendika yoğunluğu 2013 yılına gelindiğinde görece düşük oranda azalarak %52,1'e gerilemiştir. Aynı dönemde işsizlik oranı ise belli dönemlerde %6'ya çıkmakla birlikte genellikle doğal işsizlik düzeyinde kalmıştır.

Tablo 4'te yer alan ülkelerden sendika yoğunluğunun işsizliği negatif yönde etkilediği ülkeler adlandırması ile kastedilen, incelenen dönem boyunca sendika yoğunluğunda yaşanan düşüş nedeniyle işsizlikte yaşanan artıştır. Diğer yandan sendika yoğunluğunun işsizliği pozitif yönde etkilediği ülkelerde ise sendika

yoğunluğunda yaşanan artışa rağmen işsizliğin de artış gösterdiği örnekler yer almaktadır. Bu grupta yer alan altı ülkeden ikisinde ise (Kanada ve Norveç) sendika yoğunluğu görece düşük bir oranda azalmıştır. Tabloda yer almamakla birlikte burada incelenen ülkeler için geçerli bazı verilerin dikkat çekici olduğunu belirtmek gerekir. Bunlardan ilki, Almanya’da 2008 Krizinin ardından %7,8’e kadar yükselen işsizlik oranının daha sonra sürekli azalarak %4,6 ile doğal işsizlik düzeyine inmesidir. Bu değer, içinde bulunduğumuz dönemde bir OECD ülkesi için kaydedilen en düşük oranlardan biridir. Diğer yandan Tablo 4’teki ülkeler için önem arz eden bir diğer veri de 2015 yılında Yunanistan’da kaydedilen %24,6’lık işsizlik oranıdır. Bu oran, bir OECD ülkesi için kaydedilen en yüksek değerdir. Bunların yanında İzlanda için 2014 yılına ait %86,4’lük sendika yoğunluğu oranı da günümüzde bu alanda kaydedilen en yüksek değeri oluşturur. İzlanda ayrıca, %4’lük işsizlik oranıyla Almanya ile birlikte OECD ülkeleri içerisinde işsizlik oranı doğal işsizlik düzeyinde olan ikinci ülkedir.

Tablo 5’te, OECD ülkeleri içinden, Avusturya, Belçika, Kanada, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İzlanda, Japonya, Meksika, Yeni Zelanda, Norveç, İsviçre, Türkiye ve ABD’deki sendika yoğunluğunun işsizlik oranı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğunu gösteren p-değerleri yer almaktadır. %95 güven düzeyinde bu ülkelerdeki sendika yoğunluğu oranlarının işsizlik üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Sendikalaşma Oranının İşsizlik Oranını Etkilediği Ülkelerin Anlamlılık Değerleri ve Açıklama Yüzdeleri⁹

Sıra	Ülkeler	p-değeri	R ²	Sıra	Ülkeler	p-değeri	R ²
1	Avusturya	0.000	0.770	10	İzlanda	0.000	0.336
2	Belçika	0.016	0.130	11	Japonya	0.000	0.791
3	Kanada	0.000	0.328	12	Meksika	0.042	0.182
4	Çek Cumhuriyeti	0.020	0.266	13	Yeni Zelanda	0.000	0.298
5	Danimarka	0.000	0.589	14	Norveç	0.007	0.160
6	Finlandiya	0.000	0.682	15	İsviçre	0.000	0.696
7	Fransa	0.000	0.774	16	Türkiye	0.000	0.434
8	Almanya	0.000	0.261	17	ABD	0.016	0.127
9	Yunanistan	0.000	0.413				

⁹ Tablo 5’te yer alan R² değerleri, sendika yoğunluğunun işsizliği yüzde olarak açıklama gücünü gösterir. Örneğin Japonya’da sendika yoğunluğu işsizliği %79 oranında açıklarken diğer faktörlerin işsizliği açıklama gücü %21’dir.

Tablo 5'teki R² değerlerine göre sendika yoğunluğunun işsizliği en fazla açıkladığı ilk beş ülke sırasıyla Japonya (%79,1), Fransa (%77,4), Avusturya (%77), İsviçre (%69,6) ve Finlandiya (%68,2) iken bu yoğunluğun işsizliği en düşük oranda açıkladığı beş ülke ise ABD (%12,7), Belçika (%13), Norveç (%16), Meksika (%18,2) ve Almanya'dır (%26,1).

Tablo 6'da, yukarıda çözümlenen sendika yoğunluğu-işsizlik ilişkisinin istatistiksel boyutu ülkelerin sendika yoğunluklarına ait katsayılar ve p-olasılıkları ile ortaya konulmuştur.

Tablo 6: Sendikalaşma Oranının İşsizlik Oranını Etkilediği Ülkelerin Regresyon Katsayısı ve p Olasılık Değerleri¹⁰

Sıra	Ülkeler	Regresyon Katsayısı	p değeri	Sıra	Ülkeler	Regresyon Katsayısı	p değeri
1	Avusturya	-7.634	0.000	10	İzlanda	1.803	0.000
2	Belçika	0.408	0.016	11	Japonya	-4.115	0.000
3	Kanada	1.120	0.000	12	Meksika	-0.779	0.042
4	Çek Cumhuriyeti	-3.441	0.020	13	Yeni Zelanda	-3.534	0.000
5	Danimarka	1.606	0.000	14	Norveç	0.577	0.007
6	Finlandiya	1.312	0.000	15	İsviçre	-1.905	0.000
7	Fransa	-2.021	0.000	16	Türkiye	-4.099	0.000
8	Almanya	-1.157	0.000	17	ABD	-0.710	0.016
9	Yunanistan	-0.840	0.000				

Tablo 6'teki analiz sonuçlarına göre sendika yoğunluğunun işsizliği negatif yönde etkilediği ülkeler arasında ilk sırada Avusturya yer alır. Bu ülkede sendika yoğunluğundaki 1 birimlik artış işsizliği %7,6 azaltmaktadır. Bunu sırasıyla %4,1 ile Japonya, %4,09 ile Türkiye, %3,53 ile Yeni Zelanda, %3,44 ile Çek Cumhuriyeti, %2,02 ile Fransa, %1,15 %1,9 ile İsviçre, %1,15 ile Almanya, %0,84 ile Yunanistan, %0,77 ile Meksika ve %0,71 ile ABD izlemektedir. Diğer yandan sendika yoğunluğunda yaşanan 1 birimlik artışın işsizliği artırdığı gözlemlenen ülkelerin sıralaması ise %1,8 ile İzlanda, %1,6 ile Danimarka, %1,31 ile Finlandiya, %1,12 ile Kanada, %0,57 ile ve %0,4 ile Belçika şeklindedir.

¹⁰ Tablo 6'daki regresyon katsayısı, sendikalaşma oranındaki 1 birimlik artışın işsizlik üzerinde hangi yüzdede azalışa/artışa neden olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

OECD ülkelerinde sendika yoğunluğunun işsizlik üzerindeki etkisinin analiz edildiği bu çalışmanın literatürdeki tartışmalar bakımından anlamlı sonuçlar verdiği söylenebilir. Çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri literatüründe sendika yoğunluğunda yaşanan değişimin işsizlikte neden olduğu artışa/azalışa dair görüşlerin farklılaştığı bilinmektedir. Bu noktada öne çıkan görüşlerden ilki sendika yoğunluğunda gözlemlenen artışın beraberinde ücret katılığını getireceğini ve bu nedenle işsizliği artıracaklarını iddia ederken diğer görüşe göre ise sendikal örgütlenmenin varlığı işçiler için en önemli koruma aracı olduğunda bu orandaki artışın işsizlik üzerindeki etkisi azaltıcı yönde gelişecektir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar OECD ülkeleri bakımından literatürdeki tartışmada öne çıkan her iki görüşü de destekleyen örneklerle rastlandığını göstermektedir. Doğrusal regresyon analizi aracılığıyla yapılan değerlendirmeye göre OECD ülkelerinde sendika yoğunluğu-işsizlik ilişkisi bakımından öne çıkan ilk sonuç Örgüte üye ülkelerin tamamında sendika yoğunluğunun işsizliği açıklama gücünün olmadığıdır. Gerçekten 17 OECD ülkesinde sendika yoğunluğu işsizliği açıklarken yine 17 OECD ülkesinde ise bu açıklayıcılık durumu söz konusu değildir.

Sendika yoğunluğunun işsizliği açıklamadığı ülkelerde üç gerekçenin varlığı dikkati çekmektedir. Bunlar; ülkelere ilişkin yeterli verinin bulunmaması, işsizlik oranının doğal işsizlik düzeyinde seyretmesi ve her iki oranın da dalgalı bir seyir izlemesidir. Şili, Estonya, Macaristan, İsrail, Slovenya, Slovakya ve Polonya için geçerli olan yeterli veri bulunmaması durumu, yapılan analizin aralığının dönemsel olarak sınırlanması nedeniyle anlamlı bir değerlendirmenin yapılmasını güçleştirmektedir. Diğer yandan Güney Kore, Lüksemburg, Hollanda, İsveç ve Birleşik Krallık'ın sınıflandırıldığı işsizliğin doğal işsizlik düzeyinde gerçekleştiği ülkelerde ise görece işsizlik sorunundan bahsedilemeyeceğinden sendika yoğunluğunun işsizliği açıklamaması beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir. Bunlara ek olarak Avustralya, İrlanda, Portekiz ve İspanya gibi her iki oranın da oldukça dalgalı bir gelişim çizgisi izlediği ve dönem içinde çok sayıda kırılmanın yaşandığı ülkeler içinse tutarlı bir dönemsel analiz yapılmasının güçlüğü sorunu öne çıkartılabilir.

Sendika yoğunluğunun işsizliği açıkladığı 17 OECD ülkesinde ise sendika yoğunluğundaki değişimin işsizliği azalttığı ve artırdığı örnekler olmak üzere iki eğilimin varlığı tespit edilmiştir. Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Almanya, Yunanistan, Japonya, Meksika, Yeni Zelanda, İsviçre, Türkiye ve ABD

örneklerinin yer aldığı ilk eğilimdeki ülkelerde sendika yoğunluğunda yaşanan düşüşe koşut olarak işsizlik artmaktadır.¹¹ Öte yandan Belçika, Kanada, Danimarka, Finlandiya, İzlanda ve Norveç'in bulunduğu ve sendika yoğunluğundaki artışın işsizliği artırdığı ülkelerde ise işsizlik oranının çoğunlukla doğal işsizliğin hafif üzerinde gerçekleşmesi dikkati çekmektedir. Çalışmada sendika yoğunluğunun işsizliği açıkladığı OECD ülkeleri ayrıca bu yoğunluğun derecesi bakımından da değerlendirilmiştir. Bu noktada Tablo 5'te verilen sıralamanın ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasal niteliklerine bağlı bir gelişim göstermemesi önemli bir sonuç olarak düşünülmelidir.

KAYNAKÇA

- Biçerli, M.K. (2011) Çalışma Ekonomisi, İstanbul: Beta Yayınları.
- Borjas, J.G. (2015) Çalışma Ekonomisi, İstanbul: Dora Basın Yayın Dağıtım.
- Çelik, A. ve Lordoğlu, K. (2006) "Türkiye'de Resmi Sendikalaşma İstatistiklerinin Sorunları Üzerine", Çalışma ve Toplum Dergisi, cilt.3, sayı.9, ss.11-30.
- Jacobsen P.J. ve Skillman, L.G.(2004) *Labour Markets and Employment Relationships*, Oxford: Blackwell Publishing.
- Lesch, H. (2004) "Trade Union Density In International Comparision", *CE-Sifo Forum*.
- Lordoğlu, K. ve Özkaplan, N. (2007) Çalışma İktisadı, İstanbul: Der Yayınları.
- Mehmet, Ö. ve Kılıç, C. (2009) Çalışma Ekonomisi Teorisi, Ankara:Gazi Kitabevi.
- Topalhan, T. (2015) *Endüstri İlişkileri*, Ankara: Matser Yayıncılık.
- TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması Temel Kavramları (http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html Erişim Tarihi: 22.02.2017)
- Visser, J. (2006) "Union membership statistics in 24 countries", *Monthly Labour Review*, January, ss.38-49.

¹¹ Bu ülkelerde gerek sendika yoğunluğu ve gerekse de işsizlik oranları için ortak yahut yakın/benzer değerlerin kaydedilmediği vurgulanmalıdır.

Visser, J.; Sebastien, M. ve Tergeist, P. (t.y.) *Trade Union Members and Union Density in OECD Countries: Sources and Definitions*(https://www.oecd.org/els/emp/UnionDensity_Sourcesandmethods.pdf Erişim Tarihi: 22.02.2017)

<http://laborsta.ilo.org/applv8/data/iloce.pdf> Erişim Tarihi: 01.03.2017.

http://www.ilo.org/ilostat-files/Documents/description_UR_EN.pdf Erişim Tarihi: 01.03.2017.

http://www.oecd.org/employment/emp/UnionDensity_Sourcesandmethods.pdf Erişim Tarihi: 22.07.2017.

http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html Erişim Tarihi: 01.03.2017.

https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=UN_DEN Erişim Tarihi: 22.02.2017.